

Zpravodaj 1/2005

Obce Vážany, okres Uherské Hradiště

Zvláštní vydání k 60. výročí osvobození obce

Jabloňové květy

Pamatuji si květen 1945. Bylo mi dvanáct let. Bála jsem se bouře. Přihnala se s vichřicí, blesky budily hrůzu, déšť bušil do oken. Do rána pršelo, potom byl pěkný den. Stromy již odkvétaly na záhoncích vystrkovala hlavičky zelenina a keříky planých trnek vyrovnávaly ty dolíky mezi sklepy. Tam byl trávník nejlepší, tam se opíralo slunce, tam si hrávalo nejvíce dětí.

V ten den tu však děti nekřičeli. Také dospělí, kteří šli třešňovou alejí se v to místo dívali s bolestí.

Jarnímu slunci byla vystavena šňůra s prádlem. Poznali jsme krojové jupky, fěrtůšky a šátky tetičky Procházkové, ale moc dobře jsme poznali velké pánské kapesníky, pánské košile, barevné i světlé. Na konci šňůry visely modráky. To byly Oldřichovi modráky. On v nich padl a maminka mu je oprala naposled.

Měla jen jeho. Byl jí vším. Jediný syn. Byl jedním z prvních, kdo věděl jak postupuje fronta, po ústupu vojsk a utišení střelby volal ven sousedy, ukryté ve sklepech. Nad vesničkou zavlály prapory, zvoněl chléb, koně vyjížděly z vrat. Oldřich nabádal k opatrnosti. V polích byly vysázeny miny. Tatínek mého spolužáka Františka na jednu z nich šlápl a zemřel. Je tam křížek s obrázkem dodnes. Byla to krutá výzva, pohřby představovaly velká shromáždění, rakví bylo několik. To nenechalo Oldřicha lhostejným. Uměl miny zneškodnit.

Zvolil nejkrásnější kout domova - Loučky. Tu bývali meze plné fialek a kopretin, cestu k lesu lemovalo maliní, keře planých trnek, stromy durancí a jablek. Tu jsme trhávali šípky i lískové ořechy. Odtud byl pohled daleko široko, ale krásně bylo vidět jak se z Chřibů zvedá Buchlov a Barborka. Tu se chodilo do polí i do lesa z celé dědiny. Tu číhala smrt.

Oldřich to věděl. Vyšel v ta místa, aby miny zneškodnil. Dvacet pět jich přinesl. Viděla jsem ho z naší zahrádky před domem. Udatný, pěkný mladý muž v modrácích běžel směrem ke škole. Tak si ho pamatujeme. A od úst k ústům šla zpráva: „Dvacet pět jich našel, už dvacet šest, dvacet sedm....“. Pak se vědělo o dvacáté osmé i dvacáté deváté. Kolik jich tam je? Lidé se divili, cítili vděčnost i strach, maminka plakala za brankou ke dvorku: „Už nechod' nikam, synku můj....“ Ještě jednu, maminko, bude jich třicet.... Ta bude poslední.“

Ta třicátá, poslední, ho zabila.

Růžena Janíková

Okupace 1939-1945

V obci nebylo zvláště tíživých prohlídek. Národního odboje se obec nezúčastnila. Zatčen byl jedině Bohumil Benda pro poslech zahraničního rozhlasu a odsouzen na jeden rok vězení. Obec odevzdala z kaple zvon o průměru 35 cm a o váze 35 kg. V roce 1940 byl vybudován protiletectký kryt ve sklepě Josefa Bartoše. Při pátrání našli bratři Novotní několik kg třaskavin, zápalnou šňůru, jednu minu a ve vhodné chvíli použili nalezených třaskavin k vyhození mostu ve Stříbrnicích. Zavřením středních škol byly postiženi 2 studenti. V místní škole byla provedena revize žákovské knihovny a české knihy byly zapečetěny. V roce 1941 bylo zastaveno vyučování dějepisu a vlastivědy, byla vypuštěna veškerá látka pojednávající o českých pověstech a tyto hodiny byly nahrazeny němčinou.

Na nucené práce odešlo do Německa 16 mužů a 2 ženy. Do obce přišel jen jeden zajatec, který přespal u Antonína Pleváka a na druhý den odešel na Slovensko. Četnickou pohotovostí byl zatčen Ignác Špendlík, že vyhodil z domu kontrolní orgán, který měl zjistit dojivost dobytka. Několik občanů bylo pokutováno pro neodevzdání brambor - Sýkora Jan a Cyril - 10 000,-Kč; Čileček Antonín - 3 000,-Kč a Čech Tomáš - 3 000,-Kč. Leteckých náletů na obec nebylo, Jen 200m od školy spadla bomba na pole Františka Měšťánka a 2 bomby spadly do Ořechovského háje (les za Ořechovem) údajně ze sovětských letadel, které poškodily několik okenních tabulek a krytinu na domech. Zraněn nebyl nikdo.

V zahraničním vojsku bojovali:

Josef Brzica, který bydlil před válkou ve Francii. Vrátil se s anglickou armádou.

Zatčení a věznění Gestapem byli:

Jan Žaluda - zemřel 13.3.1945 v Erburgu,

Antonín Vanda - zemřel 6.3.1945 v Oranienburgu,

František Andryšek - zemřel 27.1.1945 ve Štětíně,

Vladimír Procházka - vrátil se domů s podlomeným zdravím a zemřel 5.4.1942,

páter Vojtěch Bartoš - kněz řádu jezuitského - navrátil se ve velmi zuboženém stavu.

Dne 24.2.1945 přišlo do obce maďarské vojsko 150 mužů a 150 koní. Ve škole bylo ubytováno 20 mužů. 3.3.1945 vojsko odtáhlo, ale již 9.3.1945 přijelo do obce 20 vozů a vozatajstvo. Dne 10.3.1945 přijelo opět maďarské vojsko. Ve škole bylo ubytováno 90 mužů a v obci 68 mužů a 86 koní. Zdrželi se zde do 23.3.1945. Místnosti byly zavšiveny a proto byly třídy ve škole vydesinfikovány. 2.4.1945 přišlo do obce německé vojsko. Ve škole bylo ubytováno 66 mužů. Zůstali zde do 13.4.1945.

Mapa protektorátu z roku 1942

Osvobození (z obecní kroniky)

Koncem února ubytovalo se v naší obci maďarské vojsko v síle 2 rot. Ustupovalo směrem ke Kyjovu. Chovalo se jako v zemi nepřátelské. Vojáci kradli krmivo pro dobytek, palivové dříví i užitkové trámy. Později přišla složka 12 lehkých protiletadlových děl, která zde byla asi 10 dní. Protože měla málo dopravních prostředků, zabavili p.Burianovi z Ořechova traktor, polešovské mlékárny auto a jednomu statkáři z Polešovic a p.Pospíšilovi z Ořechova traktor.

V druhé polovině dubna postoupila fronta do blízkosti města Bzence a zůstala tam asi 10 dní. Po celou tu dobu se tam prudce střílelo. Střílení bylo dobře slyšet až do naší vesnice, ale nemělo to vliv na zneklidnění obyvatel. Mnozí klidně dodělávali jarní práce na polích. Velmi často jeli přes naši vesnici němečtí vojáci. Přesto, že fronta byla vzdálena asi 2 hod. cesty od nás, od rána do večera a pak ještě dlouho do noci stály hloučky lidí na vesnici a za školou. Odtud bylo velmi dobře vidět daleko za Uherský Ostroh, Strážnici a k Vracovu a proto zde v každou denní dobu sedělo několik lidí a pozorovali frontu. Vyskytl-li se na obzoru požár nebo dým, hned o tom uvědomovali další občany. Nejvíce rušno bylo za školou z večera. To se tam dostavilo mnoho občanů „na pozorovací stanici“, jak tomu místu říkali, aby přehlédli situaci. Nejlépe byly fronta pozorovatelná právě večer - podle světelných střel, které stříleli Rumuni na Němce a podle raket. Že se i z druhé strany blíží fronta, bylo možno pozorovat podle ohňů, daleko viditelných právě večer a podle přesunu vojsk. Ve dne i v noci jeli němečtí vojáci přes vesnici směrem k Ořechovu a k Tučapům. Většina jich jela dál, ale někteří zůstali u nás. Podle jejich výpovědi utíkali před rumunskými vojáky rozloženými v Písku. Část německých vojsk de stěží udržovala frontu. Oddíl vojska, který se ubytoval v naší obci (v hostinci a ve škole), počínal si velmi zpupně a panovačně. Téměř každý den se bubnem hlásily dodávky vajec, brambor, obilí a sena. V den Hitlerových narozenin němečtí kuchaři připravovali přímo „žranici“. Pekli vařili, smažili a měli připravena jídla úplně předválečná. Ovšem materiál k tomu jim musela dodat obec. Chodili do obchodu a brali co se jim líbilo a hodilo. Jednoho dne zase bubnem hlásili dodávku vajec. Bylo to před jejich odjezdem. Občané museli odevzdat určené množství vajec a Němci si je všechna vařili natvrdo v pytlích. Při stěhování ve spěchu jeden pytel nechali u Matěje Šoustka. Bylo v něm přes 100 vajec. Ten byl pak odevzdán do Ořechova Salesiánům. Němečtí vojáci také chodili po vesnici po domech a sbírali jízdní kola. Každého jezdce zastavili a bez omluvy a nějaké náhrady mu kolo vzali. Občas přivezli raněné přes obec do ošetřovny v Osvětimanech. Měli zde své kuchyně a vozili jídlo od nás na frontu. To už všude kolem duněla střelba. Přivezli si prázdné pytle a o naplnění se musela postarat obec. V obci byl vyhlášen výjimečný stav. Večer po osmé hodině nesměl být nikdo venku, ale i přes zákaz bylo za školou večer rušno. Po cestách procházely silně ozbrojené hlídky. Jednou v noci (0.30) přijelo ke škole auto a vojáci vykonali náhodné prohlídky v několika domech poblíž školy. Násilím vnikly dovnitř, že hledají partyzány a prohlíželi osobní doklady přítomných. Také do školy se hřmotně dobývali.

Německá vojska odjížděla v noci. To už se fronta přiblížila velmi blízko, takže se zdálo, že vojáci jsou již pod obcí. V pátek ráno již nikdo nepracoval a všichni se připravovali na vstup vojsk do vesnice. Každý měl potřebné a cenné věci schovány ve sklepě, nebo v krytu a ještě se nahonem deskami zatloukala okna obytných domů. Z pozorovatelné od školy bylo možno vidět, jak střely z děl dopadají až za ořechovský háj, ke kterému se stáhli Němci a zakopali se tam. Dalekohledem bylo možné pozorovat vojáky rozložené u krytů pod kopcem. Němci v krytech dlouho nezůstali. Zvečera bylo možno pozorovat mezi vojáky v dědině neklid. Rychle balili a opouštěli vesnici. O půlnoci se strhl veliký křik. Němci při ústupu kradli koně Stanislavu Bartošovi a Cyrilu Sýkorovi a místo pěkných koní jim dávali slepé a kulhavé. Do rána se odstěhovali všichni Němci z vesnice i s děly. Tuto noc na 28.4.1945 ustupovaly německé jednotky od Moravského Písku a usadily se na kopcích u vesnice směrem ke Stříbrnicím a k Tučapům, kde se zakopaly a vyčkávaly postupující rumunské oddíly. Fronta se přibližovala od Moravského Písku levým křídlem posunuta na Domanín a Ořechov a pravým křídlem na les „Kladíkov“ a polešovickou cihelnu. Ráno 28.4.1945 - v sobotu - když z jedné strany se blížila osvobozená vojska, na druhé straně vesnice řádili Němci. Zahrnali obyvatele do domů a nikdo nesměl ven. Pak prý v noci „cosi“ dělali v zemi. Trvalo to asi 1/2 hodiny a pak si v domě u Františka Bartošíka a u Lanšperků umývali ruce. Měli je prý celé žluté. Tehdy se obci pomstili nejvíce. Nakladli totiž na horní konec dědiny miny. Kolem 7 hodiny ráno byla celá dědina vzhůru. Tu noc spali všichni obyvatelé v krytech. Někteří odvážnější - František Sýkora, Bedřich Spurný, Antonín Měšťánek se vydali k písku naproti blížícímu se osvoboditeli. Mávali šátky bílými a červenými a tak na sebe upozornili a dorozuměli se. Vážany osvobodily rumunští vojáci.

Postupovali velmi opatrně. Na obzoru se objevili asi v 7.30 hod. Sledovali je občané ze školního kabinetu. Když padla první rána na školu, vyvěsil ředitel školy bílou plachtu a z okna s ní mával. Když se rumunští vojáci přiblížili ke škole na dostřel, spustili prudkou palbu. Zpočátku se jich ke škole přibližovalo málo a stále prudce stříleli. Teprve až se přesvědčili, že Němci v obci nejsou, přestali střílet. Rumunští vojáci byli maskováni a prohledávali každý kout. Civilní obyvatelstvo jim hodně pomáhalo. Upozorňovali je kudy táhli Němci a vítali je s velkou radostí. Pak jim ukázali cestu, kudy na Němce, kteří odstřelovali vesnici a měli dobrý rozhled. Za pomoci místních obyvatel v obci nikdo nepadl. Teprve za vesnicí byl jeden rumunský voják těžce raněn. Dopoledne dostali rumunští vojáci posilu mužů i děl a odstřelovali Němce za vesnicí. Miny, které Němci nakladly za vesnicí, začaly teprve teď vykonávat své zhoubné dílo. První raněný byl cestář Antonín Bartošík, kterému mina utrhla nohu, když se zúčastnil s puškou v ruce i s Bedřichem Spurným bojů na levém křídle naší osady. Bylo to u humna Františka Vandy. Ve velmi silné přestřelce bylo zasaženo granátem stavení Františka Vandy a v 10 minutách bylo celé v plamenech. Lokalizování požáru nebylo možné pro prudkou palbu. Stavení i s hospodářskými budovami lehlo popelem. Škoda byla odhadnuta na 85 000,-Kč. Rumuni se stáhli a na záchranu minou zraněného Antonína Bartošíka nebylo možné ničeho udělat. On sám s vypětím všech svých sil se doplazil mezi první domy, kde mu byla poskytnuta první pomoc. Odpoledne pak se roznesla zpráva, že Josef Trlida, který šel obhlížet okolí, našlápl při vyhýbání povozu, který jel k Tučapům, na několik min, které ho téměř roztrhaly. Na tomto místě roztrhaly miny i jednoho rumunského vojáka, který při převozu zemřel.

V poledne byl zastřelen Němci Antonín Měšťánek, který postupoval spolu s rumunskými vojáky. Boje skončily v 16,00 hod. Ještě jednu těžkou chvíli zažila obec a to tehdy, když rumunští dělostřelci postavili pod mlýnem a u Bartoňového na Salajce děla ráže 105 mm a stříleli na Němce, kteří se nechtěli vzdát. Tehdy se otřásaly domy, jakoby se měly každou chvíli zřítit.

Radost z osvobození kazily miny, které byly za obcí Němci zakopány. Druhého dne byl St. Němec těžce zraněn minou, jednou z těch, které Němci nakladli do jeho zahrady. Za tři dny v lazaretu ve Bzenci zemřel. V den jeho pohřbu šlápl jeho strýc Metoděj Němec opět na minu v téže zahradě a byl usmrcen. Lidé se báli jít do polí, kde vše zarůstalo plevem. Proto se několik statečných občanů odhodlalo pátrat po minách. Zvláště 29-letý Oldřich Procházka se velmi vyznamenal. Odstranil 29 min. 30. mina vybuchla a ukončila jeho život. Zemřel 15. května 1945 po těžkém zranění. Miny odstraňovali také: Bohumil Panáček 25 ks; bratři Josef a František Novotný a František Schottl, který je odstřeloval. Později byla minou zraněna Marie Frýzová na cestě k Tučapům. Ta se vyléčila.

Kaplička obětem 1, a 2, sv. války za obcí na tzv.“Kyjovské cestě“ u sadu Loučka

OBĚTI VÁLKY 1939-1945

Ct. sestra Veronika,	+ 12. 12. 1940
roz. Barlošiková	
Procházka Vladimír	+ 5. 4. 1942
Vanda Antonín	+ 6. 8. 1942
Andrýsek Frant.	+ 27. 1. 1944
Žaluda Jan	+ 15. 3. 1945
Trlida Josef	+ 28. 4. 1945
Měšťánek Antonín	+ 28. 4. 1945
Němec Stanislav	+ 2. 5. 1945
Procházka Oldřich	+ 15. 5. 1945
Němec Meloděj	+ 4. 5. 1945

ČEST JEJICH PAMĚTI !

Účast rumunských vojsk

V jarních měsících roku 1945 byla naplánována operace, jejímž cílem bylo vyhnání nacistických okupantů z území jihozápadního Slovenska a Moravy. Tímto úkolem byla pověřena vojska 2. ukrajinského frontu maršála SSSR Rodiona Jakovleviče Malinovského za důstojné spoluúčasti jednotek 1. a 4. rumunské královské armády. Na počátku dubna 1945 sovětsí vojáci překročili řeku Moravu a po tvrdých bojích se zmocnili dvou významných opěrných bodů – Lanžhota (11. duben) a Hodonína (13. duben).

Rumunští vojáci byli zformováni do dvou výše jmenovaných armádních - 1. a 4. královské armády. Obě postupovaly pospolu na rozhraní sovětských armád a jejich směr vedl po linii Bzenec-Koryčany-Vyškov - jižní okraj Dražanské vrchoviny.

Účast v bojích, které přispěly k ukončení druhé světové války, byla pro Rumunsko těžkou zkouškou. Přes 583 000 rumunských vojáků bojovalo proti silám Osy v Evropě a zařadilo Rumunsko na čtvrté místo, pokud jde o počet vojáků nasazených do frontových operací. Během bojů na území Československa v době od 18. prosince 1944 do 12. května 1945 Rumunsko vyčlenilo 17 divizí pěchoty, jezdeckta a horských myslivců, dvě brigády protivzdušného dělostřelectva, letecký sbor, tankový pluk a další útvary o celkové síle přes 248 000 vojáků.

Po těžkých bojích v Maďarsku a na středním Slovensku, se rumunská 1. armáda v rámci 2. ukrajinského frontu zúčastnila bojů 4. května 1945 za osvobození Kroměříže a dva dny poté Kojetína. Celkem bylo na Moravě a v Čechách při účasti 1. a 4. armády osvobozeno 1722 obcí, včetně 31 měst. Závěrečné pražské operace se zúčastnilo 139 500 rumunských vojáků. V bojích za osvobození České republiky přinesly rumunské jednotky obrovské oběti. Ve 118 lokalitách je pohřbeno 3096 vojáků a ve třinácti dalších místech není jejich počet znám. Celkem se má za to, že na území bývalého Československa padlo asi 38.000 vojáků rumunské armády.

Znak, který měly rumunští vojáci na přilbách

POZVÁNKA NA LAMPIONOVÝ PRUVOD

29.4.2005.v 19.00 hod

od Obecního úřadu ve Vážanech ke kapliče.